Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיזעס בלאטס ערשיינט
דריימאל וואכענטליך
פונטאג, מיטוואך אונד פרייטאג
אונד קאסטע
פיר אסטערריך-אונגארן
גאנציעהריג 8 גולדען אסטר. וועל.
האלביעהריג 4 גולדען אסטר. וועל.
פיערטעליעהריג 2 גולדען אסטר. וועל.

פרים אויסלאנד
גאנציעהריג 9 גולד. — קר. אן. וועל.
האלביעהריג 4 גולד. 50 קר. אן. וועל.
פיערטעליעהר 2 גולד. 25 קר. אן. וועל.

אויף דיזעס צייטונג קאנן מען
יעדען טאג
פרענומעריר ען.
אונד דער פרענומעריראנדן בעזאנדערן בעזאנגס מיט דעם פוסטאמט דעם ערסטען בלאטעס.

דיא רעדאקציאן בעפינדעט זיך אין
פעסט,
ווייטצנער בולווארד נומ. 29,
וואהן האוס אויך דיא אדמינישטראציאן.
אנזעלדיגע צו ענדען בעלאנגענדע.

Nr. 26 דיעבצעהנטער יאהרגאנג בודאפעסט, מאנטאג מו אדר ה׳תרמ״ה. Budapest, 2. März 1885.

דיא ווערדהאוואיס פעראורטהיילט!

לאנגע פאר נון איהר פארמיטטאגס וואר דער גערישטסזאאל דעם פארטזאנגעבידעם גערדראנגט פאלל. דרייסיג יאהרטעט איינע דיסטע מענשענ-מענגע אונד אין מיט 2 שאנען שממעלן בעשפאנג-טעם אונד מיט נאציאנאלבאנדערן גישמוקטעם געשפאנן, וועלכעם דיא פיינדע דער ווערהאוויס הערבייטפאסטען, אים דיא נאך איהרער פרייסיג-גונג אים טריאמפפ דורך דיא שטאדט צו פיהרען, דענן דאס דיא פרייגעשפראכען ווערדען, דאס גרוב-טע הויר עדרעמאן. אים 9 אויהר ערשיענען דיא דיסטער אונד דער פארזיצענדע פערקונדעטע אונ-טער לייטלאווער שטילע. דאס דער קאנגרי-ליכע גערישטסהאף יוליוס אונד לודוויג ווערהאוואי דעם פערבעגנס דער דעפרייראציאן שולדיג בעפונדען אונד יוליוס ווערהאוואי צו אנדערטהאלב יאהרען קערקער אונד פינף יאהרען פערלוסט דער בירגערלי-כען רעכטע, לודוויג ווערהאוואי אבער צו צעהן מאנאטען קערקער אונד דריא יאהרען פערלוסט דער בירגערליכען רעכטע פערארטהיילט האבע.

יוליוס ווערהאוואי וואר לייבגאהל גע-וואהרען אונד קאנגטע זיך גיר שווער האלטען, שאפ-טער אוממעלטעט ער זיך אונד שריע וויא וועטענד: „מיט דיעזער שרעקליכע יוליל דיא לבעראדע פאר-טיא דאס הייליגע יכרלאאס מאהאמאן טיסאס פיעדען!“ איין לוזטיג בעדרעגטע זיך שטאהענדער פריכע גענען דעם גערישטסהאף, עס ענטשאנד אין לאם דען אבער דיא ענדיגע דעם פארזיצענדען ראש אין עגדע מאכטע.

דיא פערארטהיילטען אפפעללירטען.

קאלאמאן טיסא.

מיט איינאהמע דעם פרייטען בינסמארק גיכט עס אין גאנץ איראפא קיינען שטאאטסמאנ, דער ווייט צעהן אהרען אינאונטערבראכען דיא רע-גיערונג וויינעם פאטעלאנדעם לייטען מאכטע אונסער קאלאמאן טיסא. מיניסטער קאמען מיניסטער גינגע, רעגיערונגען שטרצטען, שטאאטסמאנסטעטע ווענדטען, קאלאמאן טיסא אבער שטעהט אינגרישטעלליך אן דעם שייער-רודער דעם אינגארישען שטאאטעס. שווערע שטרמע בריישען אבער דינע מיניסטער-שאפ דאהין. דיא אקקזאציאן פאן באסיגען, דער ער-נייערטע איינסליך מיט אסטערריך בעראהטעט שווער דינע שטעללונג. ער האט דיא אבער איבער-שטאנדען אונד דיא אפפאזיציאן האט הייטע פיעל וועניגער איינסיכט באלד אן דיא רעגיערונג צו גע-לאנגען, אלס דעם יע דער פאלל וואר.

הייטע זונד עס גערארע עצהן אהרע, דאס דער טגער דער אפפאזיציאן — זא נאנגטע דיא דעמאנסטריא דען איינסטגונג פיהרער דער לינקען — דעם אינגארישען ריכסטאג זיך אלס פערפאסטער איינער פאלשען פארשטעללטע. דיא גר פיהרער 7 יאהרע הינדורך בעקאמפפט האט. דיעע פארטיא פאלגטע אהם אבער איך אן דען וועכסעל וויינעם סיסטעמעס אונד זיא האלט זיטדעם טריא אן זיי-נער זייטע איס. שאן דאס אללען איזט איין גלאנ-צענדעס צייגניס פיר דיא ווערטהייט בעגאבונג

דונג, נעגען וועלכע דיא אפפעגטליכע מיינונג אין אינגארן דאמאלס שטעללונג נענאממען האט, אונד וועלכע דיא רעוואלוציאן פאם יאהרע 1848—1849 פארבערייטעט. דיעזע רעגערונג וואר עס אויך, וועלכע לאיסוליים טיסא צום אבערגעשאפן ער-נאנגט האטט. אין דען קאמיטאטספערזאממלונגען האטט ער דיא העפטיגסטען קאמפפען געגען זיינע פאליטישען גגנער צו בעשטעהען אונד מיסטע זיך שליעסליך אונס פרייוואטלעבען צוריקציעהען. זיינע מוטטער, איינע געבארענע גראפין טעלעקי, וואר איינע אומאבענסיסטערטע פאטריאטין אונד דיא 4 יאהרע לאיסוליים, קאלאמאן, לודוויג אונד דאמיניק פאלגטען אין דיעזער בעציעהונג דען פוסטאפפען איהרער מוטטער. דער האבבענאבטע דאמיניק, פאן דעם אין באנד שאנער גערוכטע צו-ריק גבליעבען, איזט אים פרייהיין אלטער פאן 23 יאהרען אין עניפטען אן איינעם בריסטיבעל גע-שטארבען) קאלאמאן, דער הייטיגע מיניסטער-פראזידענט איז קיים 18 יאהרע אלט. אלס ער צום קאנציפיסטען אים קולטסמיניסטעריאים ערנאנגט וואירדע, וועלכע שטעללע ער בין צוה נעדערי-ווערפונג דעם אינגארישען פרייהיטסקאמפפעס בע-הייטעט, נאך דער קאמאסטראפע פאן וויליאגאש בעגאב זיך קאלאמאן טיסא איין איינע לאנגערע ריזיג אנים איסלאנד, פאן וויא ער נאך צוויי יאהרען מיט בעריישטען געגנטיסען אונד ער-פאהרונגען אנים פאטעלאנד צוריקגעקעהרטע, אים זיך דעם שטללען פאטליגנוטצע אין נעסט נאנען יגנען ווייטהשאפטליכען אונד אפלוטי-שען שטרעבען, וויא דער פראטעשען אקאנ-מיע צו וויהמען. נאכדעם ער זיך אים יאהרע 1858 מיט קאנטעסע דענגפעלד, דער טאכטער דעם ריכסטען פאטעסטאנטישען מאגנאטען אינגארנס, גראפען עמעריך דענגפעלד, פערמאהלט האטטע, טראט ער ביא דען בעראהטיגנגען ווייער קאנפעס. מאן צום ערסטען מאל אלס ווערער איין. (דיא פראטעסטאנטישען קוריבענפעדאמטלונ-גען ווארען אין דעזער צייט דער אונטערדרוקונג דער אייגענע פונקט, איין וועלכעם זיך דיא אפ-פענטליכע מייינונג אין פאלגטע. אונד אלס דער יונגע טיסא אין איינער אם 1. סעפטעמבער 1859 אין דעבעצען אבגעהאלטענען קוריבענפער-זאממלונג אין איינער גראפארטיגען רעדע גענגען דאס רעגיערונגסאפטעגס. וועלכעם דיא פרייהייט דער רעפארמירטען אונטערדרוקונג וואללטע, מאכ-טיגען פראטעסט איינלעגטע, וואירדע ער מיט איי-נעם שראנג איינער דער אלקסטהיילסטען מאג-נער אינגארנס. אים אלטאבער 1860 ערנאנגטע איהן דיא וויינער רעגיערונג, אהנע איהן פאהרער צו בעפאהגען, צום אבערגעשאנען דעם בוראנער קא-מיטאטס, וועלכע ווירדע ער אים דען האנדען דער אונטערדריקער אינגארנס גיכט אנגעהטען וואללטע.

אלס אים יאהרע 1861 דער ריכסטאג נאך פאסט 12 יאהריגער פייוג ווייטער איינבערופען אונד דער איסנדליך בווישען קאנג אונד נאציאן פערזוכט וואירדע, וואהלטע דיא שטארט דעבריי-ען קאלאמאן טיסא צו אהרעם אבגעאדענטען, דיעזער דעגטיריטיג ריכסטאג, וואר בעקאנגטליך גיכט פאן לאנגער דוער. עס שטאנדען דא 2 הארט-נאקיגע פארטיען אינגארנער גגענאבער. דיא איינע אינטער דער פיהרונג דעאקס נאנגטע זיך אהרעסס-פארטיא. דיעזע וואללטע זך מיט וויען אין פער-האנדלונגען איינלאסען, דיא אנדערע, דיא בע-שלוסספארטיא, אן דערען שפיטצע גראף לאדיס-

אונד פיר דען שטאאטסמאנגישען גיסט דעם אונגא-ריישען מיניסטערפראזידענטען.

דיא פאן אללען טהיילען דעם לאנדעס הער-בייטטאמענדען דעפוטאציאנען אים דעם מינים-טערפראזידענטען צו דיעזעס פריידענטאג צו בע-גלוקווינשען, דיעטע דאריף הין דאס דיא גראפיש פאלקסטהילכמייט, דיא קאלאמאן טיסא אלס פיהרער דער אפפאזיציאן בעזעקסען, דיא ער אבער מיט דעם איפפעכטן וויינער פרינציפען איינגגבוסט, צום טהיילע וועגגסטעגס וויעדער צוריקגעוואנגען האט, אונד דיעזער אומשטאנד מוס דען יבילדיג-דען שטאאטסמאן מיט פריידער גענוגטהואונג ערפיללען, אומזאמעטר דא נאך גיב פארדער איין אינגארישער מיניסטער זאלבען העפטיגען אונד שאנגנגסלאזען אנגריפפען איסגעזעטצט וואר, וויא גערארע קאלאמאן טיסא זיך 10 יאהרען עס איזט.

אלס דער פאן טיסא געסטערן אבענדס אין דען קלוב דער ריבעראלען פארטיא טראט, וואור-דע ער פאן דען צאהלרייך פערזאממעלטען אבגע-אדענטען מיט ווישענדען „עלעגס“ בעגריסט, דאנן טראט אבגעאדענעער גראלוים פאטהמאר פאר אונד פערדאלטעטשטע אין איינער שאנען אונד בע-גיסטערטען רעדע דיא געפיהלע דער פארטיא „ווי שאפטען אינו אים דיינע פארטיע“ אונטע פאטהמאר אינטער אנדערעס. „אינד פאלגען דיר, ווייל ווי פערטיגען האטטען צו דיינער ווייהיט, דיעעס אינגרישטערריכען פאטריאטיסמוס, דיינער באראק-טערפעסטיגקייט, דיינער אדריבטפאפט אינד דיי-נער גרינגצעלאזען אייסדויר. גאטט דיא גדאנקט, דיינע בעמיהונגען וואירען פאן ערפאלג גגקראנט; דענן דיא האבט אין דער געשיכטע אינזערעס פאל-טעלאנדעס אייגען הערפאהרונגען אבשגיטט גגשאפפען. פיר דיא נאציאן ווירבט דיא צוויי לע-בען: דענן דיא גגשיכטע לעהרט אונס. דאס דיע-יגיגע, וועלכע אין אהרעם דעבען איזט אהרע צייט איינגגווירקט, אויך נאך אהרעם טאדע גיכט אויפהאלטען, דורך אהרען גיסט צו ווירקען.

גגסטערן נאכמיטטאג בעפפינג דער מיניסטער-פראזידענט אייגע גלאנגענדע דעפטאציאן דער שטארט בודאפעסט. דער פיהרער דעזעלבען אבערבירגערמייסטער קארל ראטה אבערבריכטע דעם מ׳ מסטערפראזידענטען אייגע פראבטפאל גגבריטעטע בעגלייטיגונגס-אדרעסס אונד דריקטע אין שאנען ווארטען דען דאנק אונד דען גרלוקווינש דער הייפטשטארט אים. אין דער דע-פוטאציאן, דיא אים 86 דער פאנגעמטטען בירגער בעטטאנדען איזט, בעפאנדען זיך 15 יודען, דיא פרעמדען דעפוטאציאנען ווירד דינע עקסצעללענץ עסטס הייטע נאכמיטטאג עמפפאנגען.

אויס דעם לעבען דעם מיניסטערפראזידענטען.

קאלאמאן טיסא עדער פאן באראש-יגנא גע-הארט איינער דער אלטעסטען אדעלגען פאמיליען דעס לאנדעס אין. ער וואירדע אם 16-טען דעצעמ-בער 1830 אין גגסט. איין דעם ערבזטטצע זיינער פאמיליע אים בוהאדער מאמיטאט געבארען. דער מאנן אלזא, איין דעסטען שולטערן זיט 10 יאהרען דיא לאסטען איינעס גראפען לאנדעס הייהען. אונד דעסטען באדט אונד הייפטהאאר הייטע בעריטט שנעגעיים איזט, איזט נאך קיים 55 יאהרע אלט. זיין פאטער דער פאמיליע טיסא וואר אבגעגעשאפן דעם בוהאדער מאמיטאטס אונד איינער דער גגראפטטע-טען מאגנער אים לאנדע. ער וואר נאמליך אין איין-ער אנאאגער דער מעטטערניכטשען רעגיע-

אונד פיר דען שטאאטסמאגנישען גיסט דעם אונגא-ריישען מיניסטערפראזידענטען.

דיא פאן אללען טהיילען דעם לאנדעס הער-בייטטאמענדען דעפוטאציאנען אים דעם מינים-טערפראזידענטען צו דיעזעס פריידענטאג צו בע-גלוקווינשען, דיעטע דאריף הין דאס דיא גראפיש פאלקסטהילכמייט, דיא קאלאמאן טיסא אלס פיהרער דער אפפאזיציאן בעזעקסען, דיא ער אבער מיט דעם איפפעכטן וויינער פרינציפען איינגגבוסט, צום טהיילע וועגגסטעגס וויעדער צוריקגעוואנגען האט, אונד דיעזער אומשטאנד מוס דען יבילדיג-דען שטאאטסמאן מיט פריידער גגגנגטהואונג ערפיללען, אומזאמעטר דא נאך גיב פארדער איין אינגארישער מיניסטער זאלבען העפטיגען אונד שאנגנגסלאזען אנגריפפען איסגעזעטצט וואר, וויא גגרארע קאלאמאן טיסא זיך 10 יאהרען עס איזט.

אלס דער פאן טיסא געסטערן אבענדס אין דען קלוב דער ריבעראלען פארטיא טראט, וואור-דע ער פאן דען צאהלרייך פערזאממעלטען אבגע-אדענטען מיט ווישענדען „עלעגס“ בעגריסט, דאנן טראט אבגעאדענעער גראלוים פאטהמאר פאר אונד פערדאלטעטשטע אין איינער שאנען אונד בע-גיסטערטען רעדע דיא גגפיהלע דער פארטיא „ווי שאפטען אינו אים דיינע פארטיע“ אונטע פאטהמאר אינטער אנדערעס. „אינד פאלגען דיר, ווייל ווי פערטיגען האטטען צו דיינער ווייהיט, דיעעס אינגרישטערריכען פאטריאטיסמוס, דיינער באראק-טערפעסטיגקייט, דיינער אדריבטפאפט אינד דיי-נער גרינגצעלאזען אייסדויר. גאטט דיא גדאנקט, דיינע בעמיהונגען וואירען פאן ערפאלג גגקראנט; דענן דיא האבט אין דער געשיכטע אינזערעס פאל-טעלאנדעס אייגען הערפאהרונגען אבשגיטט גגשאפפען. פיר דיא נאציאן ווירבט דיא צוויי לע-בען: דענן דיא גגשיכטע לעהרט אונס. דאס דיע-יגיגע, וועלכע אין אהרעם דעבען איזט אהרע צייט איינגגווירקט, אויך נאך אהרעם טאדע גיכט אויפהאלטען, דורך אהרען גיסט צו ווירקען.

גגסטערן נאכמיטטאג בעפפינג דער מיניסטער-פראזידענט אייגע גלאנגענדע דעפוטאציאן דער שטארט בודאפעסט. דער פיהרער דעזעלבען אבערבירגערמייסטער קארל ראטה אבערבריכטע דעם מ׳ מסטערפראזידענטען אייגע פראבטפאל גגבריטעטע בעגלייטיגונגס-אדרעסס אונד דריקטע אין שאנען ווארטען דען דאנק אונד דען גרלוקווינש דער הייפטשטארט אים. אין דער דע-פוטאציאן, דיא אים 86 דער פאנגעמטטען בירגער בעטטאנדען איזט, בעפאנדען זיך 15 יודען, דיא פרעמדען דעפוטאציאנען ווירד דינע עקסצעללענץ עסטס הייטע נאכמיטטאג עמפפאנגען.

אויס דעם לעבען דעם מיניסטערפראזידענטען.

קאלאמאן טיסא עדער פאן באראש-יגנא גע-הארט איינער דער אלטעסטען אדעלגען פאמיליען דעס לאנדעס אין. ער וואירדע אם 16-טען דעצעמ-בער 1830 אין גגסט. איין דעם ערבזטטצע זיינער פאמיליע אים בוהאדער מאמיטאט געבארען. דער מאנן אלזא, איין דעסטען שולטערן זיט 10 יאהרען דיא לאסטען איינעס גראפען לאנדעס הייהען. אונד דעסטען באדט אונד הייפטהאאר הייטע בעריטט שנעגעיים איזט, איזט נאך קיים 55 יאהרע אלט. זיין פאטער דער פאמיליע טיסא וואר אבגעגעשאפן דעם בוהאדער מאמיטאטס אונד איינער דער גגראפטטע-טען מאגנער אים לאנדע. ער וואר נאמליך אין איין-ער אנאאגער דער מעטטערניכטשען רעגיע-

קאלאמאן טיסא.

מיט איינאהמע דעם פרייטען בינסמארק גיכט עס אין גאנץ איראפא קיינען שטאאטסמאנ, דער ווייט צעהן אהרען אינאונטערבראכען דיא רע-גיערונג וויינעם פאטעלאנדעס לייטען מאכטע אונסער קאלאמאן טיסא. מיניסטער קאמען מיניסטער גינגע, רעגיערונגען שטרצטען, שטאאטסמאנסטעטע ווענדטען, קאלאמאן טיסא אבער שטעהט אינגרישטעללך אן דעם שייער-רודער דעם אינגארישען שטאאטעס. שווערע שטרמע בריישען אבער דינע מיניסטער-שאפ דאהין. דיא אקקזאציאן פאן באסיגען, דער ער-נייערטע איינסליך מיט אסטערריך בעראהטעט שווער דינע שטעללונג. ער האט דיא אבער איבער-שטאנדען אונד דיא אפפאזיציאן האט הייטע פיעל וועניגער איינסיכט באלד אן דיא רעגיערונג צו גע-לאנגען, אלס דעם יע דער פאלל וואר.

הייטע זונד עס גערארע עצהן אהרע, דאס דער טגער דער אפפאזיציאן — זא נאנגטע דיא דעמאנסטריא דען איינסטגונג פיהרער דער לינקען — דעם אינגארישען ריכסטאג זיך אלס פערפאסטער איינער פאלשען פארשטעללטע. דיא גר פיהרער 7 יאהרע הינדורך בעקאמפפט האט. דיעע פארטיא פאלגטע אהם אבער איך אן דען וועכסעל וויינעם סיסטעמעס אונד זיא האלט זיטדעם טריא אן זיי-נער זייטע איס. שאן דאס אללען איזט איין גלאנ-צענדעס צייגניס פיר דיא ווערטהייט בעגאבונג

זאָ זעהען ווייר דיעזע פּאַרטרעפליכע אינשטיטוציאָן אין אַללען וועלטטהיילען, פאָם קאָלטען נאָרדען ביז צום הייסען זידען, פיר דיא אונטערדריקטען אינשטעהען, איהרע לאַנגע פערבעסערונג וויטזווינ אונד וויזען לייבליכע אונד גייסטיגע נאהרונג פעראַבריכען, פאַרטהיילע בעקאָמפען, אונד דורך אונטערשטיצונג דער ליטעראַטור דיא יידישע וויסענשאַפט פערבריטען. אויך אין אינגאַרן האבען דיא פערפאַסער מאַנכער ווערקע, דיא דעם יודענטהומע עהרע ערוואַרבען, זיך דער אונטערשטיצונג דער אַלליאַנץ צו ערפרייען געהאבט.

דיעזע וועגען דאַטען מאָגען גענוגען אויך דיא אונגעמיינע זעגענפאַללע ווידערקאַמפיט דיעזעס דיא מענשהייט עהרענדען פערייגעס דיא אויפמערקזאַמקייט דער עהרווירדיגען הערען ראַבבינער אונד געמיינדעפאַרשטאַנדע. זאָ וויא דיא אויבערהויפט אַללער עדעל דענקענדען מענשען הינצולענקען, דאַמיט דאַס ווערק פאַרטגעזעטצט ווערדע, דער פעראין — דער יעטצט איבער 30,000 מיטגליעדער צאַהלט — אויף הונדערט טויזענד אנוואַכסע. הער אזט קיין אונטערשיעד צו מאַכען צווישען אַרטהאָדאָקס אדער פאָרטשריטטליך, זאָ וויא דיא אַלליאַנץ אירע שטצענדען, פאָן זעגען טויפענדען האָנדע אַללען ליידענדען אהנע אונטערשיעד ענטגעגנגייכט. נאָטטעס זעגען מאָגע אויך איהנען רוהיגע, איהרען פלאַנען צום זיעגע פערהעלפען: דענן דער שמאַמס עמלקס איזט נאָך ניכט איינגעשטאָרבען, דיא המנים וויהלען נאָך, וואָגעגען דיא אַלליאַנץ — וויא מרדכי — זיעגרייך אנקאָמפפט.

פרענומעראַציאָנס-איינלאַדונג.

ווייר ערזוכען אונזערע געהרטען פרענומעראַנטען, דערען פרענומעראַציאָנס-טערמין אם 1-טען מאַרץ צו ענדע געהט (וואס נאָכן דייטליך אויף איהרער „אדרעסס-שליפּע" אנגעצייגט איזט), איהרע פרענומעראַציאָן גיטיגסט צו ערנייערן, דאַמיט דיא וויטערע פערזענדונג דער בלאַטטער קיינע שוואַרזונג ערליידע.

אונד ביטטען ווייר דיא אדרעסע איממער דייטליך וויא פאָלגט אנצוגעבען:

יידישע פעסטער צייטונג

וואַיטצנער בולוואַר נומער 29,

Jüdische Pester Zeitung

Waitzner-Boulevard Nr. 29, Budapest

געשעפטסבעריכט.

געטריידע-געשעפט. ווייצען וואַר געסטערן וויניג צו מאַרקט געבראַכט. דער פערקויף וואַר שוואַך. — מעטצענטער וואַרדען פערקויפט.

טערמינע-געשעפט. ווייצען פער פריהיאהר 8·20—8.21 גולד. האַפער פער פריה-יאהר 6,75—6.77 גולד. קוקורוץ פער פער מאַי-יוני 5.74—5.76 גולד.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאַבעללע.

פרוכטע							
קאָרן אלט						70—72	
נייעס פּשעניצע						60	
„ מאַלץ						62	
האַפער						41	
סוכוריון באַנאַטער נייע						75	
רעטטאַ אנדערער						73	
הייזע						—	
ווייצען						8,69	
„						8,24	
סוכוריון						5.76	
נערסטע						6.77	
האַפער						—,—	
רעסס						—,—	

דאנן ווידער־האלטע זיך אין עבענוא לוידענשאפט־ליבער דערדעקאמפ פון צווישען פאקארני אונד גראצא, דער אבער דיא לוינענ־האפט אומאנג פאקארנים ווישהענדע גראצא בעהויפטעט. פאקארני נאר קוי־נען ראטה גענעבען צו דאבען, ווא ער דען אר־טקעל שרייבען זאללע, אונד פאן דען 8 פראגענט האט ער ניכטס געוואוסט, בזו ער עס אים „פונגעש־לעגעש" געלעזען.

אלאה האטטע ערסט דיא אנציינג גענען ווער־האוואי געמאכט אונד דאנן דיזעזעלבע צווייקגעצאר־גען, ווייל — ווא ער בעהויפטעט — מאן אידם גע־דראכט האבע, דאס ער ווענען בעשטעהונג פאן מאנזאל (קהל), פאן יודען, פאן קאזמא אונד נאך פאן אנדערן ווייטען בעשלדיגט ווערדע; מאן ווארף אים פאר, דאס ער דען מעססיאס ווערדהאוא, דען אינצווישען מאנן, דער דיא וואהרהייט שפרוכט, פער־דאמהען האבע אונד דאסס ער מידר דער פערפאל־גונגען דעם „פונגטלעשעש" אונד אנדערע, זייע אויסזאגע צוריקגענאמען.

דאס צייגענפערהאר ערגיבט איין זאלבעס געוויכע פאן לוגען, ווידערשפרעכענדען אונד איינ־גלעדיגטען אויסזאגען, דאסס דאס פיבלוקום אפ־טערס אויפלאבען מוס. דא ערצאהלט דער הויפט־ועטצער דער בוכדרוקערוא ווילקענס. דאס איהן פאקארני געוויאוגען האבע, איינען געקטעל צו שרייבען, דאס ער דען ארטיקעל מיט דען 8 פער־צענט עדסט גענען מיטטערנאכט עמפפאנגען האבע, אלזו קיינע צייט מעהר האטטע עשוואס דאראן צו אנדערן. איין צייג, שטעפאן וואלי אים קולא וואללטע נאר זיינע איינגעהאנדיגע אינטערשריפט ניכט אנערקענגען. אבער אללע וויפ איזט ניכט אומשטאנדע איינען מאהרען ווייסגאשען אונד זא האט דען איך דער שטאאטסאנוואלט אם דרייטען פערהאנדלעסטאג גענען דיא בוכדרוקער־האוואי דיא אנקלאגע־ערהאבען; ווענען אנאיינ־גונג פרעמדען אייגענטום, ווענען וויליאים ווערהאוואי ווענען הערוסגאבע אייגער צייטונג אהנע קריציאן אונד דאנן ווענען צוקרייגער קריציען, אין זייגער בעגיינ־דונג אונד הערר דר. הויל; ווערהאוואי האט דער גערעכטגקייט אייגען פוסטשלאג פערזעטצט, אי־גען אנגרייפ איף דיא גזעוועלשאפטליכע אדדונג אינטערנאמען, אונד דיא גזעוועטע זיך פאן זאל־בען מאנגערן פערלעטצט ווארדען, וועלכע דיא גע־וועטצאבטונג זיך פצור לעבענסאיינגאבע גע־מאכט האבען, פאן שרינאלסטען דערען בערוף עס איזט, דארבער צו וואבען. — גענען ווילקעס זאלל דיא קו־ענטדרונג אויסגעשריעבען ווערדען.

דיא ערדע דעס אפפענטליכען אנקלאגערס מאכטע אייגען טעפפען אינדרוק. דער דוזד דיא ווייזען קאנג סאלאמא איף דען טראן זעטצע אונד צום קאנג מאכע אויבאל. ווא יענער פאפעס נאטהאן מאלאמא ערהאב, זא ערהעבע איך דיך מאבאטהאי, דער דיא גראסער בוזש אלס מאלאמא, דער דיא דאווד זולבסס בוזש. צום קאנג פאן ציאן, אונד זעטצע דיך, ווא מיר דער הערר בעפאהלען האט, דיא קראנג דעס מעססיאס אם דיין הויפט. אים נאמען דעס הערן, דעס אבענגלאבטען גאטטעס, דיין ווא אונד דיינעס זאמען בזו אין עווינקייט דאס דיך דאווערד מיט דיעזער קראנג!"

דאס אפפענטע ער דיא בוכדרפלאדע אונד צאג אייגע פראכטיגע קראנג הערווס, פאן גאלדענס לוזבווערק, שטער־גען, פערלען אונד עדעלשטיינען וואונדערבאר קאסטליך גאראנירט, דיא לייכטטעטע ווישהען בלענדענדע מעססיאס דיא אייגען אללעס פאלקס. מאבאטהאי אבער בייגטע דאס קניע אונד אפפענג דיא קראנג אויף זיין הויפט, בארוך בען צאג דיך דע קרבאנא אלס ערסטער פרעסטער ווארף דעס גע־קראנטען מעססיאס אייגען גאלדענטשקיטען פוסרמאנטעל אום דיא שולטערן. דיא נאכטס שטעהענדען פרעסטער אנערנאבען אוהם דער ערסטע אין פצעפטער. דער אנדרע אין שווערט, דער דריטטע אין שטייערוודר, דער פיערטע אייגע האנד פאלל וונגער נערפטנאהרונג, דער פינפטע אייגען אלטווייב, דער ווכסטע אייגע ווייגרבבע, אונד אללע גייטנען אידר אונטליטשן צור ערדע אונד בעפעטען אן. — נאטהאן ערגריפ דען נעקראנטען קאנג אם ארם, צייגטע איהן דעס פאלקס אונד רוף: „הייל דיר אונד פרעדע, אזראעל! דיא ערפיללונג דיינער ווסאנגענען ווייסאגונ־גען איזט נעקאמען, ווא הבקוק מיט זעכעס זעהרבלוק דיינען מאפען פערפראכען; ווא שפעהעט פאר אייך אלס

ווייזען קאנג סאלאמא איף דען טראן זעטצע אונד צום קאנג מאכע אויבאל. ווא יענער פאפעס נאטהאן מאלאמא ערהאב, זא ערהעבע איך דיך מאבאטהאי, דער דיא גראסער בוזש אלס מאלאמא, דער דיא דאווד זולבסס בוזש. צום קאנג פאן ציאן, אונד זעטצע דיך, ווא מיר דער הערר בעפאהלען האט, דיא קראנג דעס מעססיאס אם דיין הויפט. אים נאמען דעס הערן, דעס אבענגלאבטען גאטטעס, דיין ווא אונד דיינעס זאמען בזו אין עווינקייט דאס דיך דאווערד מיט דיעזער קראנג!"

דאס אפפענטע ער דיא בוכדרפלאדע אונד צאג אייגע פראכטיגע קראנג הערווס, פאן גאלדענס לוזבווערק, שטער־גען, פערלען אונד עדעלשטיינען וואונדערבאר קאסטליך גאראנירט, דיא לייכטטעטע ווישהען בלענדענדע מעססיאס דיא אייגען אללעס פאלקס. מאבאטהאי אבער בייגטע דאס קניע אונד אפפענג דיא קראנג אויף זיין הויפט, בארוך בען צאג דיך דע קרבאנא אלס ערסטער פרעסטער ווארף דעס גע־קראנטען מעססיאס אייגען גאלדענטשקיטען פוסרמאנטעל אום דיא שולטערן. דיא נאכטס שטעהענדען פרעסטער אנערנאבען אוהם דער ערסטע אין פצעפטער. דער אנדרע אין שווערט, דער דריטטע אין שטייערוודר, דער פיערטע אייגע האנד פאלל וונגער נערפטנאהרונג, דער פינפטע אייגען אלטווייב, דער ווכסטע אייגע ווייגרבבע, אונד אללע גייטנען אידר אונטליטשן צור ערדע אונד בעפעטען אן. — נאטהאן ערגריפ דען נעקראנטען קאנג אם ארם, צייגטע איהן דעס פאלקס אונד רוף: „הייל דיר אונד פרעדע, אזראעל! דיא ערפיללונג דיינער ווסאנגענען ווייסאגונ־גען איזט נעקאמען, ווא הבקוק מיט זעכעס זעהרבלוק דיינען מאפען פערפראכען; ווא שפעהעט פאר אייך אלס

נעגענערען דער פערטהייהער ניכט אבגעשיאבט ווערדען מאגטע. אויך יוליוס ווערהאוא ערגייפט דאס וואפט אום זיך אלס איין אינשלדיג פערפאלל־טעס אפפערלאם דארצושטעללען. „מיין לעבען" רופט ער איס, „וואר אפט אין געפאהר אונד איך האבע עס ניכט בעאכטעט. הער אבער האנדעלט עס זיך אום „מיינע עהרע", דיא איך פערטהיידיגען מוס!" — הער וואיהרע דיא שלוספערקנדיגונג בע־ענדיגט אונד דיא אורטהיילספערקנדיגונגען אויף מאנטאג 9 אוהר פאר־מיטטאגס אנבעראומט.

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (דאס טעסטאמענט אינגעס יודן.) פאר קורצעס איזט אין פאזען (פרייטיג פאללען) דער יידישע קאמפערצענ־אטה פאמעל אפפע געשטארבען. דערזעלבע וואר איינער דער ייבסטען אונד אנגעזעהענסטען מאנער דעס גאנצען לאנדעס. ער וואר צווייטער בורגערמייסטער זיינער פאטערשטאדט אונד אלס ער שטארב פער־מאגטע ער איינען בעריטטענדען טייל זייעס פער־מאגענס (מעהרערע הונדערטטויזענד מארק) וואהל־טהאטיגען אנשטאלטען אונד שטיפטונגען אהנע אינטערשיעד דער קאנפעססיאן. אין פאללענדעס שטיללען וויר דיא איינלייטונג דעס טעסטאמענ־טס מיט, אין וועלכעס דער האבהעיגע מאנ אבער זיין פערמאגען פערפיגט אונד וועלכע אם בעסטען בעקונדעט, אין וועלכעס גיסטע דאס וואהרע יודענטהום וויגע בעקענגער ערצעהלט. דאס בעטרעפפענדע טעסטאמענט וויגד — וויא דער „אזד. וואבענטיפט" אים פאזען מיטגע־טהיילט וויגד — דורך פאללענדע זאטצע אויס־געלייטט. „אך שיידע אים יזעזוס לעבען, אינדעם איך אללען דיא מיר יעמאלס לייד אנגעטהאן, אים גאנצעם הערצען פערגעבע אונד פערצייהע פאן דעגענגען ערבייטע, דיא איך בעוואוסט אדער אונבעוואוסט בעליידיגט אדער גאר גערעכנגט האבע. אונדעכט האבע איך מיט וויססען אונד וויללען גיעמאכטען אונגעגיפט. בזו צום לעטططען אונגענבלקע מיינעס לעבענס האט דער פעסטע, אונערשטטערליכע גלויבע אן גאטט אונד דיא אונשטערבליכקייט דער זעעלע מיר ניכט פער־לאססען. דיא דעלייגאן וואר מיר שטעטס אלס לייטططערן בייא מיינען האנדלונגען אונד איך מיי־נען לעבענסיגען אלס ططططע צו ווייסן, דיא אין מיר דיא אבערצייגונג בעפעסטיגט, דאס ניכט נור מיינע גלויבענסגענאססען, אונדערן דיא פראמען, דאס הייסט דיא גוטען אונד בראוון מענשען אללער קאנפעססיאנען דער באהרהייליגקייט גאטטעס אונד דעס יענייטיגען לעבענס טייללהאפטיג ווער־דען. גלייכוואהל גלויבע איך, דאס דער מענש דיא פערפעלכטונג האט, אין טרייע אונד הינגעבונג בייא דער דעלייגאן זיינער פאטער צו בלייבען אונד דען וונג ניכט צו פערלאססען, דען דיא גווואנדעלט האבען! ניכטס אין דער וועלט ווירדיגט זא דען מענשען העראב אלס טרייבריך גענען זיינע מיט־מענשען, געשווייגג גענען זיינע פאראהרען. מיט דענען ער יא ططططע אין פערוואנדططططליכעס צוואממענהאנגע בלייבט, אונד דענען ער יא זיין דאווין פערדאנקט אונד מיט וועלכען ער זיך שליעס־לך ווידער פערא־ייגט. איך בططططע דאהער מיינעקיג־דער אונד נאכקאממען אינשמאנדיגסט, דער אנגע־ططططען ברייטקע דעם פיר אללע צططططען ططططיגע צו בלייבען אונד דאדורך אנדערען אלס לططططעגדעס בطططططط

לוס טעלעקן שטאנד, וואלטע פאן פערהאנדלונגען נישט וויסען, וא וואלטע אידע בעשליסען דער וויעגער רעגיערונג איז אזאך מישטהילען אזף וועלכע דיעזע עגשווערדע מיט יא אדער מיט ניין צו אנטוארטען האבען זאלל. דער דיבסטאג וואר גערادע צו זיגער עדסטען זטעגנ פערוואמטעלט אלס דיא טרוערבאטשאפט געבראכט וואידע, גראף לאדסלוס טעלעקי האבע זיך אין זיגער וואהנונג עדשאפסען.

גראף טעלעקי דער יאהדעגד דעם פרוהיטיס לאמפעדס אים דיעגסטע דער אינגארשען זאכע איגע הערפאר אנגערד דאלדע נעשפעדלט האטטע, בעגאב זיך אין דען פגאצגיגיאהדען אינפאוגע נער וויזע נאך זאכסען האמאלס אינטער אסטערריכישער אבערהערשאפט שטאנד, טעלעקי וואידע דא ערגריפפען אונד נאך וויען אים געלעפערט. קאיזער פאנגן אזף לעם זיך דען גראפען פאפהדרען אונד נאב אים דיא פרוהיס וויעדער. טעלעקי, געהדרט פאן דער גאפאמטה דעם קאיזערס פערפפלטעטע זיך דאמאלס מיט דיעגם עדרעגיאהטע געגען דיא האבסבערגער דינאסטע גיע וויעדער עטוואס צו אגטערגעדתמען, אלס פרהדער דער בעשלוסספארטיא גלייכטע נון טעלעקי דיעגם גגגעבגגגם פערשפרעכען נישט גאכקאמטען צו קאגגען. נאך וויגגער פערגיגגטע עס זיך אבער מיט דיעגם כארגאטער דיא אדם אגפערהרטיגט זאכע דער גאצאן אגפעגבען אונד זא פאגד ער דען קיגגען אגדערען אגפגיגי אלס דען טאר. — אים עדסטען אגגעגבלקקע גלייכטע מאן, דאס דיא בעשלוספספארטיא דורך דען פערלוסט אהדעגס פהדערס גגגעדר עדרשפרעגגט דיא: אין דער גראפסען פערוהדרונג אבער, עדהאב זיך אין יגגער אבגעגדרגעטער, דער אין נעפפט דעם גראפען וואר, אונד עדקלערטע אין אגגער דעגגגדרדיג שאגגען רעדע, דיא פאפגגגי דער אונד דעם גראפען טעלעקי גגגאלדען אזט וויעדער צו עגגפאלטען אונד אגטער דיעדער פאהגע דיגג פרגגגדיגגען וויטער צו פרפעכטען. דער יגגגע אבגעגדרגעטע וואר כאלמאן טיסא, דער פאן דיעדעם אגגעגגלגגדע אן אלס פהדערע דער פארטיא אגגעגגגען וואידע.

נאכדעם דיעדער דיבסטאג, דער בעקאגגגדלדך צו קיגגעם דעדלטאטע פהדרטע, אפגגלאדט וואידע, עגגטגקקעלטע טיסא אן דען שפאלטען דעם פאן מאדגען אלא געלדטעטען „האן" אגגע גראסע שרגגאלדסטע טהאטגגדגגי. דגדטדער דא, טרט איך דיא אגגטגטע פרגדגפאפפפ, דיא דען גראפען דגבסטר אן דען הגדפאדאגגדען שטאטטמאן קגפפפ.

פאלליעטאן.

דיא אפפער דער קאבאלא.

היסטאריסער ראמאן אגס דעם 17-טען יאהרהגדערט.

(112-טע פארטזעטזונג.)

דיא דגבסטען אגד שאגסטען דגגגגען וואדען נאך סטרגגא געפאפטען; דען אגדדע עטפפאגגלגכען פאפטטען זעלען פלאפטען צוטגפס פגר מאבאטהאס מעסגאגגגטע זגגדגגג. אגד וגגא ער פאן דען פרגגען וגגגער אגגגעבגגג שוואכטעגגגס פערהדרט וואדרע אגד אהגגגן וגגג ערהדבגג פגר אגדגקפט; זא וואר עס פאן אללען אגדאבלטגגגען אין דער וגגטטען וועלט גגכט אגגבעפעקט געבלגבען, דאס דער מעסגאס דער שאגסטע מאגן וגגא. צו טגגגגדען וואדען וגא אגס קאגגגטגגג זעלבסט אגגגהבגאדגלער אין אגגטאבגבארגר פראכט, זעלבסט וגגא קאגגגגגגן; דא בראגגטען אין פערצעהדגדער לגלגס דגא וגגגבגגדטטען אגד אגגגגגג